

Cele operacyjne (czynnościowe – odwołujące się do oczekiwanych efektów, czynności / zachowań prezentowanych przez ucznia)

Operacjonalizacja celów to zamiana celów ogólnych na operacyjne.

Cele tak sformułowane mogą dotyczyć:

- wiedzy: tego, co może być wyrażone za pomocą słów lub obrazów
- umiejętności: zdolności ciała do podejmowania skoordynowanych czynności
- podstawy: uczuć i przekonań wyznaczających reakcje na dane sytuacje.

Zamiana celów ogólnych na operacyjne polega na ich:

1. Sprecyzowaniu.
2. Uszczegółowieniu
3. Konkretyzacji
4. Upodmiotowieniu osiagającego cel

Cel operacyjny powinien składać się z:

- czasownika w formie czynnej
- dopełnienia
- warunku (czasami może być pominięty)

Kolejne kroki przy formułowaniu celów:

1. Napisz cel ogólny
2. Wyobraź sobie uczniów, którzy osiągnęli ten cel
3. Zapisz luźne określenia zachowań wyobrażonych uczniów
4. Dokonaj selekcji luźnych zapisów
5. Dokonaj klasyfikacji luźnych zapisów
6. Sformułuj cele operacyjne
7. Sprawdź operacyjność sformułowanych celów
8. Sprawdź trafność celów operacyjnych

Jeśli cel został właściwie sformułowany, możesz odpowiedzieć twierdząco na następujące pytania:

- czy opisuje osiągnięcia i wynik, a nie działania, procedury czy metody?
- czy opisuje coś, co można zaprezentować i ocenić?
- czy opisuje działanie dające jakieś pozytywne rezultaty?
- czy odnosi się do umiejętności, która będzie potrzebna uczniowi w jego pracy, a nie w trakcie kursu?
- czy jest precyzyjny i prosto sformułowany?
- czy może zostać osiągnięty?
- czy jest atrakcyjny?
- czy określa wynik uczenia się?
- czy sposób sformułowania celu wskazuje, w jaki sposób uczniowie powinni wykazać, że go osiągnęli?
- czy zawiera kryteria stanu rzeczy, kiedy będzie wiadomo, że cel został osiągnięty?

Kategoria celów poznania	Charakterystyka celów poznania	Czynności ucznia (czasowniki operacyjne)
Znajomość i zrozumienie pojęć	Obejmuje wszystkie działania związane z: - poznawaniem specyficznej terminologii, zdarzeń, faktów, - czynności i rozumieniem słów, odwoływaniem się do pojęć, - czytaniem (rozpoznawaniem) tekstów kulturowych (np.: tekstów literackich, użytkowych, map, znaków), - stosowaniem algorytmów w zakresie czterech podstawowych działań.	rozpoznaje, rozróżnia, wymienia, nazywa, podaje przykłady, oblicza, przybliża, dobiera, używa, definiuje, wskazuje
Analiza i myślenie logiczne	Obejmuje wszystkie działania związane z: - znajomością i rozumieniem związków oraz struktur, - doskonaleniem sposobów rozumowania, - czytaniem ze zrozumieniem tekstów kulturowych, - tłumaczeniem, czyli przekładaniem treści jednego języka na inny, - klasyfikowaniem według pewnego kryterium.	analizuje, wyjaśnia, dowodzi, wnioskuje, przeczy, opisuje, streszcza, przekształca, ilustruje, wyszukuje, tłumaczy, szkicuje, dobiera, uzupełnia, rozróżnia, odczytuje, informację, określa, odkrywa, dostrzega, porządkuje
Synteza, rozwiązywanie zadań	Obejmuje wszystkie działania związane z: - odtwarzaniem sposobów, metod, algorytmów do rozwiązywania zadań w sytuacjach typowych, - zastosowaniem wiedzy i umiejętności w różnych sytuacjach o znaczeniu praktycznym.	dokonuje syntezy, łączy, porównuje, oblicza, omawia, mierzy, wyjaśnia, rozwiązuje, przekształca, ustala zależność, buduje, sprawdza, stosuje, korzysta, przestrzega, charakteryzuje, konstruuje, strukturalizuje
Tworzenie, rozwiązywanie problemów	Obejmuje wszystkie działania, w których uczeń w sposób twórczy posługując się wyobraźnią, rozwiązuje problemy w sytuacjach nietypowych. Działania te związane są z: - odkrywaniem złożonych algorytmów i nowych związków, - budową własnych przykładów, różniących się od wyuczonych, - przewidywaniem skutków zdarzeń, - ocenianiem, - uogólnianiem.	analizuje, dokonuje syntezy, ocenia, przewiduje, uzasadnia, planuje, dowodzi, uogólnia, krytykuje, zaprzecza, wartościuje, interpretuje, bada.

Plusy i minusy operacjonalizacji celów [w: Peter John, Lesson planning for Teachers]

ZALETY:

- Stanowią podstawę dobrze opracowanej metody racjonalnego planowania.
- Zachęcają nauczycieli do szczegółowego myślenia i planowania.
- Stanowią racjonalną podstawę do ewaluacji i oceny działania i uczenia się.
- Pomagają nauczycielowi konstruować odpowiednie strategie nauczania.

WADY:

- Zbyt ściśle zdefiniowanie celów na początku planowania usztywnia proces planowania.
- Zbyt ściśle wyznaczanie celów może prowokować (utrwaląc) oportunistyczne uczenie się.
- Cele nie pomagają nauczycielom radzić sobie z nieprzewidywanymi zdarzeniami w klasie.
- Istnieje nieskończona liczba ścieżek prowadzących przez określony temat, a ściśle przestrzeganie celów zmniejsza skuteczność planowania i prowadzenia zajęć.
- Możliwości uczenia się często pojawiają się podczas lekcji, a zbyt wczesne zalecenie (realizacji celu) może spowodować, że nauczyciel ich nie dostrzeże.
- Cele są z natury niejednoznaczne, a poziom szczegółowości jest często problematyczny.
- Trywialne i zbyt uproszczone cele, które często są najłatwiejsze do zoperacjonalizowania, mogą być stosowane zbyt często.